

УДК 34:002:681.3.06

М.Я. ШВЕЦЬ, директор Науково-дослідного центру правової інформатики Національної академії правових наук України, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України
О.Я. ГЛАДКІВСЬКА, вчений секретар Науково-дослідного центру правової інформатики Національної академії правових наук України, кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ШЛЯХОМ СПІВПРАЦІ КОЛЕКТИВІВ РОЗРОБНИКІВ І КОРИСТУВАЧІВ

Анотація. Підсумкові дані про виконання та практичне впровадження розробки на тему: “Дослідження, розроблення і розвиток комп’ютеризованих систем інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, нормотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності” (реєстр. № 0102U002182).

Аннотація. Итоговые данные о выполнении и практическом внедрении разработки на тему: “Исследование, разработка и развитие компьютеризированных систем информационно-аналитического обеспечения законотворческой, нормотворческой, правоприменительной, правоохранительной, судебной и правообразовательной деятельности” (регистра. № 0102U002182).

Summary. Final information concerning the fulfillment and practical implementation of formulation on a topic ‘Research, creation and development of computer systems for informative-analytic support of law-making, rule-making, law-enforcement, juridical and law-educational activities’ (registration No 0102U002182).

Ключові слова: інформатизація, правова інформатика, комп’ютерні системи.

Дослідження в галузі правової інформатики в Україні розпочалися ще в 70-х роках минулого століття завдяки підтримці директора Інституту кібернетики НАН України академіка В.М. Глушкова та міністра внутрішніх справ України І.Х. Головченка. Тоді ж був створений Республіканський науково-дослідний інформаційний центр МВС України з мережею інформаційно-обчислювальних центрів в усіх обласних управліннях внутрішніх справ (нині – Департамент інформаційних технологій).

У 1988 році була створена кафедра технічних засобів попередження та розкриття злочинів, згодом перейменована в кафедру інформаційних технологій Національної академії внутрішніх справ України.

Інформаційно-аналітичну службу Секретаріату Верховної Ради України створили у 1990 році, пізніше перейменувавши в Центр (управління) комп’ютеризованих інформаційних систем і мереж Верховної Ради України.

У 1994 році утворено управління інформаційних технологій Верховного Суду України.

За минулі роки в структурах законодавчої та виконавчої влади, правоохоронних, судових та інших органів, де накопичується, обробляється та використовується правова інформація, створені відділи, управління, кафедри, групи з інформатизації.

Таким чином, в Україні сформувалася наукова школа правової інформатики. Серед здобутків цієї школи – створені інформаційно-аналітичні системи, проблемно-орієнтовані комплекси і автоматизовані робочі місця для забезпечення законотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судової та правоосвітньої діяльності.

На базі сформованого кадрового потенціалу і наукових напрацювань попередніх періодів у 2001 році за ініціативою керівництва Академії правових наук України створено Науково-дослідний центр правової інформатики (на правах інституту) відповідно

до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 червня 2001 року № 671 “Про утворення Науково-дослідного центру правової інформатики”.

Основні розробки НДЦПІ спрямовані на фундаментальні та прикладні дослідження проблем правової інформатики, реалізацію Національної програми інформатизації в Україні і Національної програми правової освіти в Україні, зокрема – розроблення і розвиток інтегрованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судової та правоосвітньої діяльності.

Фундаментальною науково-дослідною роботою колективу НДЦПІ НАПрН України в останні роки є робота на тему “Дослідження, розроблення і розвиток комп’ютеризованих систем інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, нормотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судочинної та правоосвітньої діяльності”, яка виконувалась у тісній співпраці з Управлінням комп’ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України, Департаментом інформаційних технологій МВС України, Київським національним університетом внутрішніх справ, Національною юридичною академією України імені Яр. Мудрого та іншими колективами.

В межах розробок за темою створена “Система (бібліотека) баз даних і знань у галузі держави і права”, що рекомендована Міністерством освіти і науки України та іншими органами для широкого використання.

Залучення до співпраці значної кількості колективів і науковців, що розробляють і впроваджують сучасні методи і засоби правової інформатики в практику, підтверджує доцільність і результативність такої форми співпраці.

Основні показники виконання робіт з цієї теми відображені у понад **500 наукових працях загальним обсягом 24500 стор., з них 32 монографії, 2 підручники, 26 посібників, 3 словники, 30 наукових журналів, понад 300 статей, 7 Свідоцтв про авторські права.**

Практичним результатом дослідження є створення та впровадження комп’ютеризованої системи безперервного інформаційно-аналітичного забезпечення законотворчої, нормотворчої, правозастосовної, правоохоронної, судової та правоосвітньої діяльності. Система функціонує в динамічному і статичному режимах, тобто постійно оновлюється та періодично видається (на диску).

Обсяги впровадження системи в інтересах органів влади всіх рівнів, юридичних та фізичних осіб підтверджується документальними матеріалами – десятками актів впровадження, планами спільних заходів, рецензіями, відгуками та ін.

За реалізацію створеної по темі науково-технічної продукції отримано за господарськими договорами і перераховано в бюджет (спецкошти) понад 4 млн. грн. (за період з 2001 до 2010 роки). Крім цього, в інтересах законотворчого процесу в рамках спільного плану виконано значний обсяг робіт по формуванню баз даних.

Основні наукові праці, в яких найповніше висвітлена названа тема:

Монографії:

1. Системна інформатизація законотворчої та правоохоронної діяльності / кер. авт. кол. Швець М.Я.; за ред. Дурдинця В.В., Зайчука В.О., Тація В.Я. – К. : “Навч. книга”, 2005. – 639 с.

2. Системна інформатизація правоохоронної діяльності : монографія / [М. Швець, В. Буржинський, Б. Раціборинський та ін.] ; за ред. В. Дурдинця, М. Швеця. – К. : НДЦПІ АПрН України, 2007. – 382 с.

3. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики / [Р.А. Калюжний, М.Я. Швець, Г.Д. Гавловський та ін.] ; за ред. Калюжного Р.А., Шамрая В.О. – К. : “КВІЦ”, 2002. – 296 с.

4. Інформатизація, право, управління: організаційно-правові питання / [Р.А. Калюжний, О.Д. Крупчан, В.Д. Гавловський, М.В. Гуцалюк, В.С. Цимбалюк, М.Я. Швець] ; за ред. Швеця М.Я., Крупчана О.Д. – К. : Академія правових наук, 2002. – 191 с.
5. Правова інформатика / [М.Я. Швець, Р.А. Калюжний, В.Г. Хахановський та ін.] ; за ред. М. Швеця та Р. Калюжного. – К. : “ІВА”, 2003. – 168 с.
6. Проблеми інформаційного права та правової інформатики / [В. Брижко, В. Цимбалюк, Ю. Базанов, М. Швець] ; під ред. М.Я. Швеця. – К. : ТОВ “ПанТот”, 2004. – 263 с.
7. Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє / [В. Фурашев, Д. Ланде, О. Григор’єв, О. Фурашев]. – К. : “Інжиніринг”, 2005. – 164 с.
8. В.М. Фурашев Нормативно-правові засади системної інформатизації інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення процедур виборчих і референдумних процесів / В.М. Фурашев. – К. : ТОВ “ПанТот”, 2006. – 144 с.
9. Основы моделирования и оценки электронных информационных потоков / [Д.В. Ландэ, В.Н. Фурашев, С.М. Брайчевский, А.Н. Григорьев]. – К. : “Инжиниринг”, 2006. – 176 с.
10. Фурашев В.Н. Моделирование информационно-электоральных процессов : монографія / В.Н. Фурашев, Д.В. Ландэ, С.М. Брайчевский. – К. : ТОВ “ПанТот”, 2007. – 182 с.
11. Електронна комерція: правові засади та заходи удосконалення : монографія / [В. Брижко, А. Новицький, В. Цимбалюк, М. Швець] ; за ред. М.Швеця, А. Москаленка, О. Гладківської. – К. : ТОВ “ПанТот”, 2008. – 149 с.
12. Брижко В. Методологічні та правові засади упорядкування інформаційних відносин: монографія / В. Брижко. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2009. – 415 с.
13. Брижко В.М. Інформаційне право: нормативні та методологічні засади упорядкування інформаційних відносин : монографія / В.М. Брижко, М.Я. Швець. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2009. – 290 с.
14. Фурашев В.М. Національна безпека України: шляхи забезпечення, роль і місце суспільства. Євроатлантичний курс : монографія / В.М. Фурашев, С.Ф. Джердж ; за заг. ред. В.М. Фурашева. – К. : Синопис, 2009. – 176 с.
15. Жилияев І.Б. Інформаційне право України: теорія і практика : монографія / І.Б. Жилияев. – К. : Парламентське видавництво, 2009. – 104 с.
16. Фурашев В.М. Системна інформатизація процесів підтримки прийняття рішень : монографія / В.М.Фурашев. – К.: Синопис, 2009. – 224 с.
17. В.С. Цимбалюк. Інформаційне право (основи теорії і практики : монографія / В.С. Цимбалюк. – К. : Освіта України, 2010. – 388 с.

Підручники:

1. Правова інформатика : у 2-х т. / [М.Я. Швець, В.М. Фурашев, М.І. Коваль та ін.]. – К. : Парламентське видавництво, 2004. – Т.1. – 416 с.
2. Правова інформатика : підручник / [М. Швець, В. Брижко, В. Фурашев та ін.] ; за ред. В. Дурдинця, Є. Моїсеєва, М. Швеця. – [2-е вид., доп. та перероб.]. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2007. – 524 с.

Посібники:

1. Інформаційно-пошукова система “Законодавство” / [В. Севастьянов, М. Швець, В. Слюсар, С. Дорогих]. – К. : “ІВА”, 2002. – 103 с.
2. Інформаційно-пошукова система “Термінологія законодавства” / [М.Я. Швець, В.Ф. Севастьянов, С.О. Дорогих та ін.]. – К.: НДЦПІ АПРну, 2002. – 25 с.

3. Основи захисту інформації від несанкціонованого доступу / [Льницький А.Ю., Саницький В.А., Шорошев В.В., Близнюк І.Л.] ; за ред. Саницького В.А. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 208 с.
4. Автоматизована інформаційно-аналітична система порівняння законодавства України із законодавством країн Європейського Союзу. Тезаурус EUROVOC. Українська версія : в 3 книгах / [М.Я. Швець, В.М. Брижко, В.А. Саницький, С.О. Дорогих та ін.]. – К. : НДЦПІ АПрН України, Інститут законодавства ВР України, Управління комп'ютеризованих систем Апарату ВР України, 2003. – 457 с. – [Кн. 1. Багатомовне представлення. – Кн. 2. Тематичне представлення. – Кн. 3. Абетково-пермутаційне представлення].
5. Автоматизована інформаційно-аналітична система порівняння законодавства України із законодавством країн Європейського Союзу. Тезаурус EUROVOC. Українська версія (версія 4.1) : в 3 книгах / [М.Я. Швець, В.М. Брижко, С.О. Дорогих та ін.]. – К. : НДЦПІ АПрН України, Інститут законодавства ВР України, Управління комп'ютеризованих систем Апарату ВР України, 2004. – 858 с. – [Кн. 1. Багатомовне представлення. – Кн. 2. Тематичне представлення. – Кн. 3. Абетково-пермутаційне представлення].
6. Інформатизація управління соціальними системами / [Г.Д. Павловський, Р.А. Калюжний, В.С. Цимбалюк та ін.] ; за ред. М.Я. Швеця та Р.А. Калюжного. – К. : МАУП. – 2003. – 336 с.
7. Тезаурус EUROVOC. Автоматизована інформаційно-аналітична система порівняння законодавства України із законодавством країн ЄС / [М.Я. Швець, С.О. Дорогих, В.М. Брижко, В.А. Саницький та ін. ; за ред. академіка НАН України Тація В.Я. та академіка АПН України Зайчука В.О.]. – К. : Парламентське видавництво, 2004. – 384 с.
8. Гуцалюк М.В. Організація захисту інформації : навчальний посібник / М.В. Гуцалюк, Н.А. Гайсенюк. – К. : Альтерпрес, 2005. – 244 с.
9. Організаційно-правові основи захисту інформації з обмеженим доступом : навчальний посібник / [А.Б. Стоцький, О.І. Тимошенко, А.М. Гуз, А.І. Марущак та ін.] ; за заг. ред. Сідака В.С. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2006. – 232 с.
10. Правомірні засоби доступу громадян до інформації : науково-практичний посібник / Марущак А.І. – Біла Церква : Вид-во “Буква”, 2006. – 432 с.
11. Ланде Д.В. Програмно-апаратний комплекс інформаційної підтримки прийняття рішень : науково-методичний посібник / Д.В. Ланде, В.М. Фурашев, О.М. Григор'єв. – К. : Інжиніринг, 2006. – 48 с.
12. Системна інформатизація правоохоронної діяльності: європейські нормативно-правові акти та підходи до упорядкування суспільних інформаційних відносин у зв'язку з автоматизованою обробкою даних у правоохоронній діяльності : посібник / [упорядники: М. Швець, В. Брижко, Б. Романюк, В. Цимбалюк] ; за ред. М. Швеця, Б. Романюка. – К. : ТОВ “ПанТот”, 2006. – 509 с.
13. Марущак А.І. Правові основи захисту інформації з обмеженим доступом : курс лекцій / А.І. Марущак. – К. : КНТ, 2007. – 208 с.
14. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації : навчальний посібник / А.І. Марущак. – К. : КНТ, 2007. – 532 с.
15. Марущак А.І. Інформаційне право: регулювання інформаційної діяльності : навчальний посібник / А.І. Марущак. – К. : “Скіф”, КНТ, 2008. – 344 с.
16. Інформаційне право : навчальний посібник / [Б.Л. Раціборинський, В.Г. Хахановський, М.Я. Швець та ін.] ; під ред. В.В. Дурдинця. – К.: “Друкарня МВС України”, 2009. – 213 с.
17. Нормативно-правові та методологічні засади упорядкування інформаційних відносин: науково-методологічний посібник / В. Брижко (науковий керівник проекту),

В. Цимбалюк, М. Швець; за ред. В. Тація, В. Тихого, М. Швеця. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2009. – 324 с.

Словники:

1. Інформаційне суспільство / [В.М. Брижко, О.М. Гальченко, В.С. Цимбалюк та ін.]; за ред. Калюжного Р.А., Швеця М.Я. – К.: Інтеграл, 2002. – 220 с.

2. Словник термінів інформаційного права / [упоряд. А.І. Марущак]; заг. ред. М.Я. Швеця. – К.: КНТ, 2008. – 184 с. – (Виконано на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за програмою “Українська книга”).

3. Малий словник термінів інформаційного права України / [упоряд. Р.А. Калюжний, А.І. Марущак, О.Г. Петров, Д.В. Юзова]. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2008. – 48 с.

Науковий журнал “Правова інформатика” за 2003 – 2010 рр. – №№ 1–27.

Засновники журналу: Науково-дослідний центр правової інформатики Національної академії правових наук України, Інститут законодавства Верховної Ради України, Київський національний університет внутрішніх справ.

Постановою президії Вищої атестаційної комісії України від 08.06.05 р. № 2-05/5 журнал “Правова інформатика” включено до переліку наукових фахових видань України.

В журналі можуть публікуватися матеріали стосовно дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата щодо:

- юридичних наук (Постанова президії ВАК України від 08.07.09 р. № 1-05/3);
- технічних наук (Постанова президії ВАК України від 10.02.10 р. № 1-05/1).

Книги:

1. Стан та перспективи розвитку інформаційної сфери України : збірник матеріалів з питань становлення інформаційного суспільства в Україні / [В.М. Брижко, Л.М. Задорожня, А.І. Семенченко та ін.]. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2009. – 116 с.

2. Цимбалюк В.С. Інформаційні технології у прокурорській діяльності : навчально-методичний комплекс для магістратури / В.С. Цимбалюк. – К.: Академія прокуратури України, 2006. – 32 с.

3. В.І. Цимбалюк. Сучасні аспекти проблеми обґрунтування фундаментальних принципів математичного моделювання, критеріальних процедур і метод діагностики математичних моделей в правовій інформатиці / В.І. Цимбалюк, А.Й. Джунь, Й.В. Джунь. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2007. – 42 с.

4. Буржинська Д.В. Процедура внесення змін до Конституції України: порівняльний аналіз / Д.В. Буржинська. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2009. – 58 с. – (Додаток до журналу “Правова інформатика”).

Свідоцтва про реєстрацію авторського права:

1. База даних “Система баз даних і знань у галузі держави і права” / С.А. Антоненко, М.Я. Швець, С.М. Швець. – (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 15229 від 04.01.06 р., Державний департамент інтелектуальної власності).

2. База даних “Інформаційно-пошукова система “Правова інформатика” (бібліотека баз даних) / С.А. Антоненко, М.Я. Швець, С.М. Швець. – (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 12380 від 02.03.05 р., Державний департамент інтелектуальної власності).

3. Програмний продукт “Інформаційно-пошукова система “Наукові роботи з проблем держави і права в Україні” (ІПС НРДП) / С.М. Швець, О.В. Петришин, Р.С. Герасименко. – (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 8818 від 24.11.03 р., Державний департамент інтелектуальної власності).

4. Програмний продукт “Інформаційно-пошукова система “Тезаурус EUROVOC” / Г.Б. Шабанін, С.М. Швець, С.О. Дорогих. – (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 10683 від 05.08.04 р., Державний департамент інтелектуальної власності).

5. Принципи побудови системи порівняння інформаційного законодавства України та законодавства Європейського Союзу / О.Ю. Базанов, Ю.К. Базанов, В.М. Брижко, М.Я. Швець. – (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 12208 від 08.02.05 р., Державний департамент інтелектуальної власності).

6. Програмний продукт “Посібник “Інформаційне право” / В.Г. Хахановський, Є.М. Моїсеєв, О.М. Джужа та ін. – (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 23560 від 23.01.08 р., Державний департамент інтелектуальної власності).

7. Концепція реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин / М.Я. Швець, Р.А. Калюжний, В.М. Брижко, В.Д. Гавловський, В.С. Цимбалюк. – (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 25784 від 23.01.08 р., Державний департамент інтелектуальної власності).

Розробки по темі відзначені:

- преміями імені Ярослава Мудрого (у номінації “За видатні заслуги в законотворчій, правозастосовчій та судовій діяльності” в 2003 році та у номінації “За видатні досягнення в науково-дослідницькій діяльності з проблем правознавства” в 2008 та 2009 роках);

- Премією Президента України для молодих вчених (Указ Президента України від 1 грудня 2008 року № 1122/2008);

- почесними грамотами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства внутрішніх справ України та іншими відзнаками.

~~~~~ * * * ~~~~~